

FATTIGVÅRD I ÄLDRE TIDER

Av Nyström, N.J. Lantbrukare från Rådetorp, Nyed socken.
Född 1872 Död 1955.

Tiggeriet florerade i de äldsta tider och dagligen fick bönderna påhälsning av tiggande människor. Särskilt var tillströmningen från Väse-hållet påfallande. Där fick man nämligen på den s.k. allmänningen bygga jordkojor, av vilka rester av åtminstone tre stycken i rätt sen tid kunnat återfinnas. Vintertid togo sig många från trakterna väster om Gapern tvärs över sjön till Bråxnäs och Gaperud för att tigga. Man kom alltså även från andra socknar, ty Nyedsborna voro kända för sin givmildhet. Särskilt vid jul och påsk var tillströmningen av sådana tiggare stor.

Sedan blev förhållandena mer ordnade och s.k. **rotegång** ordnades. På många gårdar fanns det sängkläder, som endat användes av rotehjonen. De fick ofta sitta och äta vid spishällen eller bakom själva eldstaden. Ofta var det fråga om sinnesslöa människor. Auktion hölls vart eller var tredje år på dessa rotehjon i sockenstugan. De något så när arbetsföra såldes för en billig penning. De icke arbetsföra ropades vanligen in av de fattigaste i socknen, som genom sina inhysningar skaffade sig en mindre inkomst. 40-50 kronor var ofta priset. Hade den fattige en egen liten stuga, så auktionerades han i regel inte bort utan fick bo kvar i sin stuga. De som kunde ha en ko försörjde den med hoptiggt foder, De som kunde ha det så var lyckliga.

Rotehjonen blevo ofta ett slags organ för förmedling av nyheter. Kunde de berätta fingo de ofta ersättning härför in natura.

Så småningom upphörde rotegången och då måste varje rote söka skaffa en stuga till sina fattiga. Särskilt kom dessa s.k. fattigstugor att befolkas av kvinnor. Bönderna skulle hålla ved tills stugan.

Kvinnorna försörjde sig genom spinning, som gav en inkomst av 10 öre per dag och tvätt som gav en tolvskilling. Karlfolk hade 30-40 öre för ett dagsverke. Därför måste underhåll utgå och detta bestämdes på rotestämman, vanligen utgjorde det 3 kr per månad. Ett av de högsta beloppen 8 kr utgick vid ett tillfälle till en änka med sju minderåriga barn. Detta belopp ansågs mycket generöst, men mjölk betingade vid denna tid ett pris av 2 öre per liter,

Uppsikt över rotegången och rotarna sköttes av **rotmästarna**, vilka samlades till stämman för att vidtaga en utjämning över rotarna. En familj med barn, som gjorde ofog kunde bytas bort. Så flyttades till ex. änkan Lotta med sina sju minderåriga barn från Rådetorp till randen av Brattförsheden (Punglätta). Rotmästaren hade en lista över rotegången och skulle se till att var och en gjorde sin plikt. Ofta var det en av de karskaste karlarna i roten som fick taga hand om listan och hålla ordning. (i Fageråsen en klubba med inristade namn som man förde med sig. Nu på Karlstads museum).

Stämningen i fattigstugan var inte alltid den bästa och vid sjukdomsfall fick den friska tjänstgöra som vårdare.

Brukspatronerna bildade egna fattigrotar. De ville gärna bli delägare i annan fattigrote men bönderna höll sig vanligen undan. Lyckades detta fick patronen betala något mer än de andra som höll fattigroten. Ibland kunde understöd lämnas av patron till underhåll. Så fick 1882 i Norum en son bidrag med en tunna havre och en tunna råg för att han skulle kunna ha sin far kvar i stugan, när sonen efterträdde fadern, som tjänat 60 år på gården.

Inköp av en gemensam fattiggård kom nu på förslag och denna kom att ligga vid Fösked (se Stark). När detta s.k. Rotföske såldes inköptes Backa för att man skulle kunna arbeta i jordbruk. Den ursprungliga byggnaden brann ned och sedan byggdes det nya Backa snart upp. Barn fick på ett tidigt stadium följa med mödrarna till Backa och man levde där på en mycket låg levnadsstandard. Fattighjonen var ofta original (Wadman).

I Acksjötrakten fanns ingen fattigstuga, men väl många småstugor som beboddes av gamla fattiga.